

สถาปัตยกรรมสมัยใหม่ยุคเริ่มต้น อัน-โชติ-สุริยา ที่มหาวิทยาลัยศิลปากร

Early Days of “The Modern” Influence at Silpakorn School of Architecture

ฤกษ์ดี โพธิ์วานากุล

อาจารย์พิเศษ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

Rerkdee Potiwanakul

Guest Instructor, Faculty of Architecture, Silpakorn University

บทคัดย่อ

ศึกษาผลงานออกแบบสถาปัตยกรรมและการวางผังของศาสตราจารย์โชติ กัลยาณมิตร และผู้ช่วยศาสตราจารย์สุริยา รัตนพฤษฏ์ สถาปนิกจากสถาบันแห่งนี้ยุคแรกๆ ที่ออกแบบอาคารตามแนวทางสถาปัตยกรรมสมัยใหม่ ในมหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตวังท่าพระ และวิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์ โดยศึกษาเค้าโครงและร่องรอยของเนื้อหาสาระของผู้ออกแบบ และผลงานการออกแบบของศาสตราจารย์อัน นิมมานเหมินท์ ในฐานะที่เป็นครูทางด้านสถาปัตยกรรมสมัยใหม่คนแรกของทางสถาบัน จากผลงานที่ได้บันทึกไว้เป็นเอกสารและจากการสำรวจภาคสนามอาคารบางหลังโดยเฉพาะในกรุงเทพมหานคร

คำสำคัญ : สถาปัตยกรรมสมัยใหม่ , สถาปัตยกรรมเขตร้อนชื้น

ABSTRACT

The study of architectural design and site planning works of Professor Joti Kalyanamitra and Assistance Professor Suriya Ratanaphruk, the early Modernismts from Silpakorn School of Architecture, designed on Silpakorn campuses through the eyes of an observer, traced the contents of buildings that the architects meant to inform, either the technical solutions or the architectural features that suit for tropical climate. Works of Professor An Nimmanahaeminda, homage to the first Modernist teacher of this school, were also studied through document and “walking through” survey trips.

Keyword : Modernism, Tropical architecture

บทนำ

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ได้ปรับปรุงหลักสูตรจากสถาปัตยกรรมไทย โดยท่านอาจารย์ อัน นิยมานเหมินท์ คณบดีในช่วงปี พ.ศ.2501-พ.ศ.2507 ได้กำหนดนโยบายการสร้างบุคลากรที่สอดคล้องกับศิลปสถาปัตยกรรมแห่งชาติ เป็นสถาบันการศึกษาสถาปัตยกรรมชั้นสูง สภาการศึกษาแห่งชาติและกฎหมายได้ให้การรับรองเมื่อ ปีพ.ศ.2504 มีหลักสูตรระเบียบการสอนแบบทันสมัย เทียบเท่ามาตรฐานสากล เห็นได้จากการที่สถาบันสถาปนิกาสาหาวาย ได้พิจารณามอบประกาศนียบัตรคุณยกย่อง การปฏิบัติภารกิจส่งเสริมความก้าวหน้าอันมีคุณค่าพิเศษทางสถาปัตยกรรมในย่านแปซิฟิก ในการกิจด้านนี้ของท่าน ในปี พ.ศ.2508 สถาบันแห่งนี้ได้สร้างสถาปนิกผ่านการฝึกฝน ให้มีความรู้ความสามารถในการสร้างสรรค์ตามแนวทางสถาปัตยกรรมใหม่ สืบต่อเนื่องตลอดมา เจริญเติบโตและปรับปรุงให้ก้าวหน้าทันตามบริบทของยุคสมัยต่างๆ ของประเทศ ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีในปัจจุบันนี้ ช่วยให้สถาปนิกรุ่นหลังๆ แก้ปัญหาที่สถาปนิกยุคต้นๆ ประสบมาได้สะดวกมากขึ้น เช่น ความรู้ทางด้านวัสดุศาสตร์ ทำให้เราจัดหาวัสดุทดแทนการใช้ไม้จริง ที่มีความยืดหยุ่นดีสูง มีอายุการใช้งานจำกัด ทั้งยังต้องออกแบบให้ใช้กับส่วนของอาคารที่มีการปกป้อง เช่น ใต้ชายคา การใช้กระจกซึ่งแต่เดิมไม่สามารถป้องกันรังสีความร้อนเข้ามาในอาคาร ได้พัฒนาเป็นกระจกที่สามารถป้องกันกระทั้งรังสีอัลตราไวโอเล็ต แม้ต้องติดตั้งในตำแหน่งที่ต้องเผชิญกับแสงแดดโดยตรง วัสดุประสานแนวรอยต่อก็ได้รับการพัฒนาเช่นซิลิโคนคุณสมบัติต่าง ๆ ให้เลือกใช้ตามความเหมาะสม เป็นต้น ความก้าวหน้าเหล่านี้เอื้อให้สถาปนิกก้าวข้ามปัญหาพื้นฐานที่สถาปนิกแนวทางสถาปัตยกรรมสมัยใหม่ยุคต้นๆ ต้องเผชิญ หากไม่ต้องพิจารณาถึงมิติทางด้านอื่นนอกจากความเป็นไปได้ทางเทคนิคแล้ว กล่าวได้ว่าเราสามารถที่จะสร้างสรรค์ได้เข้าใกล้การปราศจากข้อจำกัดการจัดการกับสภาพภูมิอากาศ เช่น ใช้น้ำหนักกระจกตลอดผิวเปลือกอาคารในส่วนที่ต้องการแสง โดยไม่ต้องมีแผงกันแดด กันฝน วัสดุกรุผิว Cladding ต่างๆ กับส่วนปิดทึบของเปลือกอาคาร และจัดการแนวรอยต่อหลากวัสดุเหล่านี้ด้วยซิลิโคนที่มีคุณสมบัติให้เลือกมากมาย เป็นต้น การออกแบบที่เท่าทันกับความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีเหล่านี้ ทำให้ได้ผลงานที่เหมาะสมกับเงื่อนไขในมิติต่างๆ ได้แก่ มิติทางด้านสังคม ที่เข้าใกล้ทุนนิยมเต็มรูปแบบในปัจจุบัน เช่น ในด้านวิทยาการ การแก้ปัญหาการขาดแคลนช่างฝีมือ ราคาที่เหมาะสม การบริหารงานก่อสร้างอาคาร ที่ต้องเกี่ยวข้องกับต้นทุนต่างๆ ตลอดจนมิติทางด้านศิลปศาสตร์ โดยเฉพาะด้านสุนทรีย์ เช่น ความงดงามอันได้จากการประสานกันอย่างประณีตสุดขีดของวัสดุต่างๆ หากเทียบกับการประพันธ์งานวรรณกรรม ซึ่งเป็นสาขาหนึ่งในมิติทางศิลปศาสตร์เช่นเดียวกับการสร้างสรรค์งานสถาปัตยกรรมแล้ว กล่าวได้ว่าผู้ประพันธ์งานสถาปัตยกรรม¹ ได้เรียนรู้คำศัพท์ที่เกิดขึ้นใหม่ๆ ในยุคนี้ เช่น

¹ เด่น วาลิกศิริ การประพันธ์งานสถาปัตยกรรมร่วมสมัย (2526) วารสารวิชาการคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ฉ.3(2526), 85-110

ประตูกระจกไร้กรอบ ผนังม่านกระจกขนาดใหญ่ ป้องกันรังสีอัลตราไวโอเลต แผ่นผนัง
องค์ประกอบวัสดุสมัย หลังคาเหล็กที่ต้องการความลาดเอียงเพียงเล็กน้อย ไม่มีรอยต่อ
ตามแนวความยาว รอยต่อทางความกว้างลอนถูกเย็บอัดตะเข็บแนบสนิท จนวนกันความ
ร้อนหลากประเภท หลากวัสดุ ฯลฯ มาใช้ในการสร้างสรรค์ลี รูปประโยคที่ต้องการสื่อสาร
ร้อยเรียงเป็นถ้อยประพันธ์ที่อาจใช้แบบแผนทางฉันทลักษณ์ในการทำงานเกี่ยวกับการใช้
แบบแผนสถาปัตยกรรมคลาสสิกกับวัสดุสมัยใหม่ หรือการใช้ถ้อยประพันธ์ตามสมัยนิยม
เช่น กลอนเปล่าที่ให้อิสระต่อแบบแผน คำสัมผัส หรือการถือกำเนิดของวรรณกรรมใน
ยุคหลังสมัยใหม่เช่นแนวทางในการกำหนดโครงเรื่องแล้วร้อยเรียงใหม่ตามแนวทางของ
Deconstruction ที่ทรงอิทธิพลก้าวข้ามสาขาวิชาเข้ามาในกระบวนการออกแบบของ
สถาปนิกร่วมสมัยบางท่าน

อย่างไรก็ดี มีอาคารที่สถาปนิกสมัยใหม่ยุคแรกๆ ได้ออกแบบไว้ ยังคงสถานภาพ
การใช้งานได้ดี มีการใช้องค์ความรู้และความเข้าใจคุณสมบัติ โดยเฉพาะขีดจำกัดของวัสดุ
ใช้องค์ความรู้ทางทัศนศิลป์ ที่ได้รับการฝึกฝนมา เช่นการใช้เส้นสาย ระบายแนวตั้ง
แนวนอน จังหวะ ความกลมกลืน ความขัดแย้งที่น่าสนใจ ฯลฯ มาบูรณาการออกแบบ และ
แก้ปัญหาทางด้านเทคนิควิทยาอาคาร ทั้งในระดับการทำเปลือกหุ้มผนังอาคาร ช่องเปิด
ช่วงผืนผนังปิดทึบ การสร้างรูปทรง การสร้างความสัมพันธ์ในระหว่างรูปทรงต่างๆ กับ
ที่ว่าง ตลอดจนการออกแบบในสัดส่วนที่ใหญ่ขึ้น เช่น การสร้าง ความหมายของที่ว่าง
โดยใช้ผืนหน้าอาคารในการโอบล้อม เป็นต้น ในพื้นที่มหาวิทยาลัยศิลปากร ที่พัฒนาเติบโต
ตามแผนพัฒนาของทางมหาวิทยาลัยมาโดยตลอดนี้ สถาปนิกยุคแรกๆ ของหลักสูตร
สถาปัตยกรรมสากล ได้สร้างสรรค์อาคารที่มีคุณค่า สนองนโยบายและสอดคล้องกับแผน
พัฒนา หลายอาคารยังคงใช้งานได้ดีและเป็นกรณีศึกษาที่ดีมาจนถึงปัจจุบัน

ขอบเขตการศึกษา

ผู้เขียนได้ศึกษาผลงานของศาสตราจารย์โชติ กัลยาณมิตรและผู้ช่วยศาสตราจารย์
สุริยา รัตนพฤษย์ที่ได้ออกแบบไว้ในมหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตวังท่าพระ และ
วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์ ซึ่งถือเป็นสถาปนิกจากสถาบันแห่งนี้ ยุคแรกๆ ที่ออกแบบ
อาคารตามแนวทางสถาปัตยกรรมสมัยใหม่ และยังคงเค้าโครงและร่องรอยของสารสาระ
ของผู้ออกแบบอยู่ตามสมควร รวมทั้งได้ศึกษาผลงานการออกแบบของศาสตราจารย์อัน
นิมมานเหมินท์ ในฐานะที่เป็นครูทางด้านสถาปัตยกรรมสมัยใหม่คนแรกของทางสถาบัน
ซึ่งท่านได้ปฏิบัติงานด้านการบริหารการศึกษาเป็นภาระหลัก จึงได้ศึกษาผ่านงานออกแบบ
และวางผังของท่าน หลายอาคารเป็นกรณีศึกษาที่ดี ด้วยอุดมคติในการสอนด้านทฤษฎี

การออกแบบสถาปัตยกรรมให้เหมาะสมกับภูมิภาค กับปรัชญาการทำงานออกแบบอาคารที่แล้วเสร็จจริง เป็นแนวทางและเรื่องราวเดียวกัน โดยศึกษาผลงานที่ได้บันทึกไว้จากเอกสาร และจากการสำรวจภาคสนามอาคารบางหลัง โดยเฉพาะในกรุงเทพมหานคร

วิธีการศึกษาและการนำเสนอ

ศึกษาข้อมูลของอาคารต่างๆ เบื้องต้นจากเอกสารที่ได้บันทึกไว้ สอบถามข้อมูลจากผู้ที่เกี่ยวข้องบางท่าน เช่น จากการสัมภาษณ์อาจารย์สุรียา รัตนพฤกษ์ การพินิจความทรงจำที่ได้มีโอกาสเรียนปรึกษาอาจารย์โชติ กัลยาณมิตร เกี่ยวกับการใช้อาคารกับกิจกรรมนักศึกษา ข้อคิดเห็นจากผู้ดูแลอาคารในปัจจุบัน ความเห็นจากผู้มีความรู้ที่สามารถวิจารณ์คุณค่าสถาปัตยกรรมได้อย่างมีหลักเกณฑ์ การนำเสนอสาระของงานออกแบบเหล่านี้ได้ทดลองนำแนวทางการเก็บรักษาและเผยแพร่คุณค่าของอาคารอนุรักษ์ของ VERNADOC² มาปรับใช้ในการสื่อถึงคุณค่าของอาคารยุคต้นสมัยใหม่ ซึ่งสาระบางส่วนถูกลบเลือนในช่วงการใช้อาคารปัจจุบัน ด้วยการนำข้อมูลที่สำรวจทางภาคสนามมาเขียนแสดงแบบ เน้นในส่วนที่เป็นเนื้อหาสาระของอาคารแต่ละหลัง ด้วยเครื่องมือที่เรียบง่าย และสามารถที่จะถ่ายทอด ทำต่อ โดยบุคคลที่ไม่จำเป็นต้องมีฝีมือ ชำนาญ หรือเครื่องมือที่ซับซ้อนมากนัก

ในการศึกษานี้ ได้ศึกษาบริบทในภาพกว้าง (Macro Scope) ไล่เรียงไปจนถึงปัจจัยที่มีผลต่อการออกแบบในภาพย่อย (Micro Scope) เพื่อให้เห็นถึงการให้ความสำคัญกับกระบวนการออกแบบในขั้นตอนต่างๆ ลงไปถึงการสังเกตจุดรายละเอียด (Architectural Details) โดยใช้กรณีศึกษาผลงานการออกแบบของแต่ละท่าน

การคำนึงถึงบริบท

นอกจากสถาปนิกจะมีหน้าที่ออกแบบอาคารที่ตอบสนองความต้องการใช้สอยโดยตัวของอาคารเองแล้ว ยังต้องคำนึงถึงบริบทที่ส่งผลกระทบต่ออาคาร ขณะเดียวกันยังต้องจินตนาการไปถึงเมื่ออาคารแล้วเสร็จ จะส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมที่ต่อเนื่องกันด้วย และโดยคุณลักษณะพิเศษของความเป็นอัจฉริยะด้านมิติสัมพันธ์และมีการฝึกฝนตลอดเวลาอยู่แล้วนั้น หลายกรณีสถาปนิกได้มีโอกาสเสนอวิสัยทัศน์ (Vision) ของตนถ้าเห็นว่าจะเอื้อประโยชน์ในมิติต่างๆ สูงสุด เช่น การออกแบบอาคารหอประชุมรวมมหาวิทยาลัยศิลปากรวังท่าพระ โดยสถาปนิกสุรียา รัตนพฤกษ์ ได้เสนอให้ปรับตำแหน่งตัวอาคารตามแผนพัฒนามหาวิทยาลัย ปี 2505 (อาคารสี่เหลี่ยมในรูปที่ 1 บน) โดยเลื่อนจากตำแหน่งเดิมเพียงเล็กน้อย ออกมาชิดด้านถนนมหาราช (อาคารสี่เหลี่ยมในรูปที่ 1 ล่าง)

² VERNADOC ย่อมาจาก VERNACULAR DOCUMENTATION CAMP ที่ MARKKU MATTILA สถาปนิกชาวฟินแลนด์ และอาจารย์จาก HELSINKI UNIVERSITY OF TECHNOLOGY (HUT) ใช้เป็นรหัสเรียกขานแนวทางการศึกษาสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นโดยเน้นการเก็บข้อมูลจริงในพื้นที่ด้วยเทคนิคพื้นฐาน แต่ได้คุณภาพของผลงานในระดับสูง โดยคาดหวังว่าผลการสำรวจจริงวัดจะเป็นแรงบันดาลใจให้เจ้าของอาคารหรือคนในชุมชนเห็นคุณค่า เช่นเดียวกับที่บุคคลจากภายนอกเห็น และร่วมใจกันอนุรักษ์อาคารเหล่านั้นให้คงอยู่ต่อไป เทคนิคพื้นฐานดังกล่าวคือการใช้เพียงมือ ไม่บรรทัด กระดาษ และปากกาเขียนแบบเท่านั้น ซึ่งด้วยเงื่อนไขเพียงเท่านั้น แต่ได้ผลงานที่สามารถสะท้อนถึงคุณค่าของอาคารนั้น และเป็นที่เข้าใจได้ง่ายสำหรับชาวบ้านทั่วไป ทำให้เป็นวิธีการที่เหมาะสมแก่การทำงานแม้จะอยู่ภายใต้สถานการณ์ที่คับขันเป็นอย่างยิ่ง วิธีการนี้สถาปนิกชาวฟินแลนด์ทำกันต่อ

เนื่องจากถนนมีความกว้างไม่มาก ไม่อำนวยการที่จะสร้างพื้นที่เว้นว่าง เพื่อแสดงความโอ้อ่าของอาคารทางด้านนี้ ผลที่ได้รับคือ ลานพื้นที่โล่งเพื่อสันทนาการ Active Area ที่ใหญ่ที่สุดของวิทยาเขต (รูปที่ 2) ติดต่อนื่องกับสวนแก้วที่เป็น Passive Area เป็นประโยชน์ต่อผู้คนมากมายต่างกิจกรรมต่างช่วงเวลาแทบตลอดทั้งกลางวัน กลางคืนตลอดมาต้นเลียบเติมขนาดใหญ่ในพื้นที่ ก็ยังเอื้อประโยชน์ในการเป็นหลักพึ่งพิงให้กับบริเวณนันทนาการของนักศึกษา ไหลเลื่อนต่อนื่องกับพื้นที่ที่เป็นลานชุมชน (Social Space) ดังกล่าว

เนื่องมาเป็นเวลากว่า 100 ปี ปัจจุบัน HUTยังเก็บรักษาผลงานVERNADOCของนักศึกษาและอาจารย์ทั้งหมดตั้งแต่ปี ค.ศ. 1889 จำนวนกว่า 5,000 ชิ้น ไว้เป็นอย่างดี และใช้เป็นฐานข้อมูลในการศึกษาสถาปัตยกรรมฟินแลนด์ตลอดมา VERNADOCในฐานะความร่วมมือระหว่างประเทศเกิดจากมิตรภาพและความเห็นตรงกันของสมาชิก ICOMOS จาก 2 ประเทศ คือ MARKKU MATTILA จากอัสโซซิเอชันฟินแลนด์ และ ผศ.สุจิตต์สนั่นไหว หลักสูตรอนุรักษ์และฟื้นฟูสถาปัตยกรรมและชุมชน(M.S.CRAC) มหาวิทยาลัยรังสิต จากอัสโซซิเอชันในการประชุมวิชาการว่าด้วยสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น ICOMOS CIAV [2] 2004, EHIME, JAPAN ทำให้เกิดแนวความคิดทดลองจัดกิจกรรมร่วมกันระหว่างประเทศ ด้วยความเชื่อจากความรู้พื้นฐานที่สถาปนิกจะสามารถนำเสนอคุณค่าที่มีอยู่ของสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นทุกที่ในโลกได้โดยไม่จำกัดว่าจะเป็นชนชาติใด

การออกแบบแนวทางสัญจรทางเท้าแยกออกจากทางรถโดยสถาปนิกท่านเดียวกัน ได้ให้ความสำคัญกับพื้นที่ของทางคน ซึ่งเป็นทรัพยากรบุคคลของชาติ มากกว่าทางรถซึ่งจัดให้สามารถเคลื่อนผ่านใกล้ขอบรอบวิทยาเขตเท่าที่จะทำได้ และสัมพันธ์กับถนนที่ล้อมรอบวิทยาเขตได้ตามสมควรเท่านั้น เช่น การออกแบบลานทางเท้าขนาดใหญ่ด้านทางเข้าอาคารอธิการบดี (รูปที่ 3) ทำให้การนำเข้าสู่อาคาร (Approach) มีความสง่างามและการออกแบบลานโล่งยาวตลอดด้านทิศใต้คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ (รูปที่ 4) ซึ่งแต่เดิมเป็นอาคารส่วนหนึ่งของอาคารคณะจิตรกรรมฯ ยาวต่อนื่องมาดบังอยู่ หลังจากที่มีมหาวิทยาลัยมีมติให้สกัดอาคารบางส่วน เพื่อให้ได้ประโยชน์กับภาพรวมของผังวิทยาเขตทั้งหมดแล้ว ยังเป็นดำริของอาจารย์สมภพ ภิรมย์ คณะบดีคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ ซึ่งมีฐานะเสมือนเป็นเจ้าของอาคารในขณะนั้น ได้ให้แนวคิดการจัดสรรพื้นที่ดังกล่าวเป็นลานโล่ง เพื่อการพักผ่อนของผู้คน (รูปที่5) สถาปนิกได้ออกแบบที่ว่างโดยไม่ต้องการสร้างสิ่งก่อสร้างใดๆ นอกจากการปล่อยร่องรอยของแนวอาคารที่หายไปปรากฏบนด้านสกัดของอาคารคณะจิตรกรรมฯ ดังกล่าว เป็นแนวตัดหัวคัน - ผืนแผ่นดิน - หัวเสา ประหนึ่งรูปตัดอาคาร แสดงร่องรอยเชิงประวัติศาสตร์ และยังเป็นระนาบหนึ่งที่กำลังก่อตัวขึ้น (Define Space) ปล่อยให้เกิดกิจกรรมของคนบนลานที่ว่างนี้เติบโตขึ้นโดยธรรมชาติ โดยมีได้กะเกณฑ์ ซึ่งยังคงบรรยากาศเช่นนั้นมาจนถึงปัจจุบัน ถึงแม้จะมีประชากรรถยนต์ในวิทยาเขตเพิ่มขึ้นตามกาลเวลาก็ตาม ลานนี้ยังเป็นที่ว่างเปลี่ยนผ่าน (Transitional Space) จากแนวถนน ก่อนนำเข้าสู่โถงอาคาร อย่างมีลำดับของช่วงระยะเวลาต่อนื่องกัน (Sequence of Moment) ค่อยเป็นค่อยไป ไม่กระชั้นชิดติดต่อนื่องกันเกินไป

การออกแบบผังบริเวณอาคารเรียนคณะศึกษาศาสตร์ วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์ (รูปที่ 6) โดยสถาปนิก โชติ กัลยาณมิตร ได้ออกแบบกลุ่มอาคาร 4 ชั้น 1 อาคาร (แต่เดิมใช้เป็นหอพักนักศึกษา) และกลุ่มอาคารบริการ 1 ชั้น 2 อาคารต่อนื่องกันอยู่ โดยได้หันอาคารด้านสกัดไปทางทิศตะวันออก-ตก เป็นผนังปิดที่ส่วนใหญ่ และหันด้าน

เหนือ-ใต้เป็นด้านที่มีช่องระบายอากาศทะลุผ่านอาคารได้ตลอดความยาวอาคาร เว้นลานโล่งระหว่างอาคาร 4 ชั้น และ อาคารบริการ 1 ชั้น ทำให้กระแสลมเย็นเหนือบึงน้ำขนาดใหญ่ด้านทิศใต้ของอาคาร (รูปที่ 19) พัดผ่านอาคาร 4 ชั้น ผ่านลานโล่งระหว่างอาคาร ผ่านทะลุอาคารบริการ 1 ชั้น ได้เป็นอย่างดี ทางเข้าสู่อาคารด้านต่างๆ นั้น สถาปนิกได้ออกแบบที่ว่างเปิดโล่งในลักษณะต่างๆ กัน โดยทางเขาด้านอนุสาวรีย์ มล.ปิ่น มาลากุล เป็นลานเปิดโล่งผสมผสานกับบึงน้ำต้นรูปสี่เหลี่ยมเกือบจัตุรัส ในลักษณะ Formal Style สะท้อนภาพทางเท้าที่มีหลังคาคลุม บางส่วนอาคารและแนวทิวต้นไม้ระยับพริ้มพรายบนผิวน้ำ ทางเขาด้านอาคารโรงอาหาร เปิดลานสนามหญ้ากว้างให้กับต้นไม้เดิมขนาดใหญ่ การคำนึงถึงบริบทเหล่านี้สร้างความสง่างามและความรู้สึกต่อสถานที่ (Sense of Place) ของอาคารบริการเพื่อสาธารณะประโยชน์ได้อย่างดีเยี่ยม

การออกแบบกลุ่มอาคารต่างๆ ของสถาปนิกอัน นิยมานเหมินท์ เช่น การวางผังบริเวณกลุ่มอาคารหอพักสำนักกลางนักเรียนคริสเตียน ถนนพญาไท (รูปที่ 7 บน) อาคารเรียนคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (รูปที่ 7 กลาง) และงานออกแบบอาคารองค์การค้ำของคุรุสภา ถนนลาดพร้าว (รูปที่ 7 ล่าง) ซึ่งนอกจากการออกแบบอาคารให้สอดคล้องกับสภาพภูมิอากาศเขตร้อนชื้นนี้อย่างมีวินัยแล้ว เช่นการหันด้านสกัดเข้าหาด้านทิศตะวันออก-ตก ด้านยาวของอาคารและการเว้นพื้นที่ว่างระหว่างอาคาร หันเข้าหาด้านทิศเหนือ-ใต้ ทั้งหมด ทำให้สามารถระบายอากาศโดยวิธีธรรมชาติได้อย่างเต็มที่ อาคารยังคงสภาพการใช้งานได้ดีจนถึงปัจจุบัน แสดงให้เห็นถึงการใช้ทฤษฎีออกแบบซึ่งสถาปนิกปฏิบัติหน้าที่ราชการบริหารการศึกษาแล้ว ด้านผลงานออกแบบ ที่สร้างแล้วเสร็จผ่านการใช้งานยาวนานกว่า 40 ปี สภาพผังอาคารมีการปรับเปลี่ยนน้อยมากสะท้อนให้เห็นถึงความเข้าใจและการทำงานตามหลักทฤษฎีและปรัชญาการออกแบบวางผังและสถาปัตยกรรมที่ดีของสถาปนิก พิสูจน์ได้จากการที่เจ้าของอาคารแต่ละอาคารไม่มีความจำเป็นต้องปรับปรุงแต่งเติม หรือแก้ปัญหาซึ่งอาจเกิดขึ้นจากการออกแบบ มีเพียงการปรับเปลี่ยนลักษณะการใช้พื้นที่ภายในอาคาร ซึ่งยืดหยุ่นตามลักษณะการใช้งานอยู่แล้วกับการปิดไม่ได้ใช้งานช่องเปิดระบายอากาศบางห้อง ที่ความเจริญเติบโตของเมืองเขามาส่งผลกระทบบ้าง เช่น การติดตั้งเครื่องปรับอากาศ เพื่อป้องกันมลภาวะทางเสียงและทางอากาศที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วในปัจจุบัน ในส่วนที่สถาปนิกได้ออกแบบเพื่อเป็น Passive Space หรือที่ว่างเพื่อความผ่อนคลายของผู้คนที่ใช้อาคาร ก็ยังได้รับการดูแลรักษาทั้งในลักษณะเฉพาะของที่ว่างทางสถาปัตยกรรมเอง (Courtyard, Verandah, Pocket Park) พืชพรรณในบริเวณที่ว่างเปิดโล่งเหล่านี้ก็เจริญเติบโต ได้รับการดูแลรักษาอย่างดี จนเป็นเสมือน Oasis กลางชุมชนเมือง (รูปที่ 8, รูปที่ 9) หล่อเลี้ยงจิตใจของผู้คนที่ใช้สอยอาคารตลอดมาจนถึงปัจจุบัน

การออกแบบองค์ประกอบต่าง ๆ ของอาคาร

ในช่วงต้นๆของการออกแบบในแนวทางสถาปัตยกรรมสมัยใหม่ สถาปนิกยังคงต้องอาศัยพื้นฐานทางการออกแบบวิธีการต่างๆ ให้เอื้อประโยชน์กับการใช้งานให้มากที่สุด เนื่องจากยังไม่มีแนวทางทางด้านวิทยาศาสตร์ดังที่กล่าวข้างต้น วัสดุคงทนที่ต้องทำหน้าที่ป้องกันสภาพภูมิอากาศให้กับวัสดุอื่นยังคงมีไม่กี่ประเภท เช่น คอนกรีตเสริมเหล็ก ผงังวัสดุที่ประกอบด้วยซีเมนต์เป็นส่วนใหญ่ และมีเพียงการทำผิวสำเร็จรูปต่างๆ เพื่อยืดอายุเปลือกอาคารเหล่านี้ เช่น ใช้การทาสี เป็นระยะตามอายุการใช้ของสี การกรูวัสดุธรรมชาติ เช่น หินภูเขา กระเบื้องประดับ ให้มีอายุการใช้งานนานขึ้น สถาปนิกจำเป็นต้องใช้พื้นฐานทางการออกแบบทัศนศิลป์ต่างๆ เช่น การใช้ระนาบทางตั้ง หรือทางนอน หรือทั้ง 2 ทิศทางมาออกแบบแผงกันแดด การใช้รูปทรงผลบวก (Additive form) มาเป็นส่วนยื่นคลุมส่วนอาคารชั้นถัดไปด้านล่าง การใช้รูปทรงผลลบ (Subtractive form) มาเป็นช่องหลืบ เพื่อหลบเลี่ยงมุมทแยงของแสงแดด ประสานกับความเข้าใจในสภาพภูมิอากาศ ภูมิศาสตร์ สภาพแวดล้อมที่อาคารตั้งอยู่ ซึ่งเป็นกระบวนการสืบเนื่องมาตั้งแต่การสร้างสัมพันธ์กับบริบทที่ตั้งที่กล่าวมาแล้วนั่นเอง เช่นการออกแบบอาคารคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ โดยสถาปนิกสุริยา รัตนพฤษ (รูปที่ 4) สถาปนิกได้คำนึงตั้งแต่การกำหนดตำแหน่งห้องใช้สอยต่างๆ เช่น การวางตำแหน่งห้องน้ำที่ช่องเปิดน้อยชิดด้านสกัด ตำแหน่งห้องเรียน ห้องทำงานที่ได้ทัศนวิสัยที่ดีไล่เรียงไปตามความยาวของอาคารและเป็นช่องเปิดระบายอากาศทะลุผ่านตัวอาคารได้เกือบตลอดช่วงความยาว ออกแบบช่องหลืบสลักกับจังหวะการใช้แผงกันแดดทั้งแนวตั้งและแนวนอน (รูปที่ 10) เลี่ยงมุมทแยงของแสงแดด ตามช่วงชั่วโมงทำงาน ขณะที่ด้านสกัดทิศตะวันออก-ตก ปิดเป็นผนังทึบ ตลอดทั้งผืนผนังอาคาร ชุ่มทางเข้าเป็นสะพานเหนือสระน้ำตื้น (Reflecting Pool) ที่ผืนน้ำเติมความกว้างสละดทะลุผ่านได้สะพานทั้งผืน ก่อนเข้าสู่โถงอาคารสูง 2 ช่วงชั้น มีมวลที่ว่างของมุขยื่นตั้งรูปสักการะพระพรหมพิจิตร ยื่นลอยเหนือผืนน้ำ (รูปที่ 11) สร้างความรู้สึกให้รับรู้ถึงความเย็นพื้นที่พิเศษ บันไดหลักเป็นบันไดเวียนรูปทรงประติมากรรม (รูปที่ 12) ตั้งลอยตัวอิสระจากผนัง สอดทะลุ ตลอด อาคาร 5 ชั้นจรดช่องแสงหลังคา (รูปที่ 13) สว่างด้วยแสงธรรมชาติที่มีดิแสงเงาเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงตลอดวัน สร้างปรากฏการณ์ปล่องระบายอากาศ (Stack effect) ที่อากาศใหม่สดนอกอาคาร ถูกดึงเข้าแทนที่อากาศเดิมในอาคารที่อุณหภูมิสูงกว่าลอยออกช่องผนังระบายห้องบันไดชั้นบนสุด เอื้อให้เกิดสุขอนามัยที่ดีกับผู้คนในโถงทุกชั้น การกำบังแดดร้อนและฝนสาดแรงนี้ ยังได้ประยุกต์ใช้วิธีการอื่นๆ ได้แก่ การใช้มวลยื่นในลักษณะรูปทรงผลบวก คลุมเหนือทางเข้าด้านต่างๆ ในการออกแบบอาคารหอประชุมกลาง ทั้งด้านหอประชุมเอง (รูปที่ 17) และทางเข้าสโมสรนักศึกษาทางเข้าห้องบันไดขึ้นสู่โรงอาหาร (รูปที่ 2) หรือการใช้มวลยื่นของรูปทรงผลบวกด้านบน ผสานกับการคว้านออก

ของรูปทรงผลลบช่วงชั้นล่างอาคาร กับการออกแบบอาคารอริการบตี ด้านทางเข้าหลัก (รูปที่ 3) ทำให้ช่วงยื่นด้านบนสามารถคลุมแดดฝนได้ ขณะที่ชั้นล่างที่คว้านโล่งออกเป็น ลานกว้างและมีถนนที่กว้างพอเพียงเดินรถทางเดียว นอกจากทัศนวิสัยของที่ว่างในระดับ คนเดินเท้าไปร่งตาไหลต่อเนื่องเลยข้ามพ้นขอบรั้ววิทยาเขตแล้ว ยังเอื้อต่อการหยุดรถส่ง คนขึ้น-ลง โดยเฉพาะผู้ใช้ห้องพยาบาล ไม่ต้องตากแดด ตากฝน ก่อนเข้าสู่อาคารอีกด้วย โถงทางเข้าภายในยังมีความสูง 2 ช่วงชั้น ต่อเนื่องกับความสูงของมวลยื่นด้านนอก (รูปที่ 14 ขวา) ทำให้ที่ว่างภายในต่อเนื่องกับภายนอก มุมมองความร่มรื่นของต้นไม้ใหญ่คู่ พระตำหนักเดิม สามารถถ่ายทอดความร่มรื่นเข้าไปถึงผู้คนภายในอาคารได้ ที่ว่างภายใน ที่เกิดขึ้นผสมผสานกับลานกว้างที่ให้ความสำคัญกับทางคนเดิน ทำให้ทางเข้าอาคารอริการบตี มีความสง่างามสมกับฐานะการเป็นอาคารบริหารของมหาวิทยาลัย

อาคารที่ต่อเนื่องกันนี้ ยังใช้เป็นหอสมุดกลางของวิทยาเขต (รูปที่ 14 ซ้าย) สถาปนิก ออกแบบให้ด้านทางเข้า เป็นลักษณะทิวเสา (Arcade) นอกเหนือจากการทำหน้าที่กันแดด กันฝนให้กับผนังม่านกระจกห้องสมุด และเป็นพื้นที่เปลี่ยนถ่ายจากถนนก่อนเข้าสู่อาคารแล้ว ในแง่คุณค่าทางด้านสุนทรีย์ สถาปนิกได้ศึกษาจังหวะของช่วงเสาของพระตำหนักเดิม และแนวเสาอาคารทางเชื่อมกับสวนแก้ว (รูปที่ 16) รวมถึงการยกระดับด้วยขั้นบันได มาอ้างอิงในการออกแบบทิวเสากับทางเข้าหอสมุดกลางนี้ (รูปที่ 15) และยกระดับทางเข้า ด้วยขั้นบันไดขนาดใหญ่เหมาะสมกับการใช้งานสาธารณะ ทำให้ระนาบของรูปตั้งอาคาร ที่มีส่วนกำกับที่ว่าง ลานหินทางเข้านี้ มีความเรียบร้อย ไม่หลากหลายองค์ประกอบเกินไป อันเนื่องมาจากระนาบด้านหน้าของพระตำหนักเดิม และของหอสมุดกลางนี้ มีระเบียบ (Order) ของการจัดวางจังหวะเดียวกันนั่นเอง

ในขณะที่การออกแบบอาคารคณะศึกษาศาสตร์ของสถาปนิก โชติ กัลยาณมิตร นอกเหนือจากการใช้ประโยชน์จากการเข้าใจในการจัดวางแนวกลุ่มอาคาร ให้เหมาะสม กับภูมิอากาศแล้ว ยังใช้องค์ประกอบของสถาปัตยกรรม มาใช้ในการป้องกันแดดฝน โดยการมีส่วนยื่นที่เป็นทางเดินภายนอก ด้านบน ต่อเนื่องกับคานกว้าง ยื่นออกจากผิว อาคารมากกว่า 3.00 เมตร และออกแบบผนังอาคารด้านยาวที่กั้นระหว่างทางเดินกับห้องพัก เป็นผืนผนังเกล็ดไม้ (รูปที่ 18 ขวา รูปที่ 19 และรูปที่ 20) ทำให้ทั้งสามารถกันแดดกันฝน ในขณะที่เดียวกันก็สามารถระบายอากาศทะลุผ่านอาคารได้อย่างดีเยี่ยม แม้ในปัจจุบันห้อง ใช้สอยต่างๆ จะได้ทำระบบปรับอากาศเกือบทั้งหมดแล้ว แต่การที่แนวทางเดินหน้าห้อง ยังอาศัยแสงและการระบายอากาศธรรมชาติ และการที่ผนังอาคารไม่สัมผัสรังสีความร้อน จากแสงแดดและความชื้นจากฝนตกชุกโดยตรง ทำให้ไม่สิ้นเปลืองพลังงานในการทำ

เย็นของระบบปรับอากาศ และยืดอายุอาคาร ลดโอกาสการสร้างความเสียหาย (Sick Building Syndrome) เนื่องจากไม่มีจุดอับที่สะสมความชื้น สามารถจะเปิดระบายอากาศเสีย (Exhaust) จากอุปกรณ์เครื่องใช้สำนักงานต่างๆ ขณะที่ทำความสะอาดภายในห้องต่างๆ ได้

การออกแบบอาคารโรงอาหารของกลุ่มอาคารนี้ สถาปนิกออกแบบช่องเปิดเกือบเต็มความยาวด้านทั้ง 3 ด้าน คงเฉพาะด้านสกัด 1 ด้านเท่านั้น ที่เป็นผนังทึบ เพื่อใช้เป็นเวทีเอนกประสงค์ นอกจากนี้ช่วงเหนือความสูงของผนังที่มีช่องเปิดอยู่แล้วนั้น ยังยกระดับพื้นหลังคา แยกอิสระเหนือแนวผนัง เป็นช่องลมทะลุตลอดด้านยาวทั้ง 2 ด้าน (รูปที่ 18 ซ้ายบน และรูปที่ 21) ทำให้การใช้งานภายใต้พื้นหลังคองกริตเสริมเหล็กนี้ โปร่งสบาย ไม่ร้อนระอุ กลุ่มอาคารคณะศึกษาศาสตร์นี้ ยังมีการบูรณะการออกแบบขนาดห้องประโยชน์ใช้สอย ระยะ Grid Line ของช่วงโครงสร้างทั้งเสา คานหลัก และคานชอยอย่างมีระเบียบ (Order) ตลอดทั้งกลุ่มอาคารและลานโล่งกลาง กล่าวคือ ออกแบบทิศทางคานหลัก (Main Girder) ที่มีความลึกกว่าคานชอย อยู่ในแนวด้านสกัดด้านตะวันออก-ตก เนื่องจากเป็นผนังปิดทึบเป็นส่วนใหญ่ ในขณะที่ทิศทางของคานชอยถ่วงน้ำหนักจากหลังคาคอนกรีต มีความลึกของคานน้อยมาก และไม่จำเป็นต้องมีคานรัดเสากรอบเสาตามปกติทั่วไป เมื่อต้องการบรรจุกรอบช่องเปิดด้านเหนือได้ ได้สูงกว่าด้านสกัด (รูปที่ 18 ซ้ายล่าง) องค์ประกอบที่เกิดจากการนำเสนอระบบโครงสร้างของสถาปนิกเหล่านี้ ทำให้งานสถาปัตยกรรมที่แล้วเสร็จ มีความเป็นระบบระเบียบ มีความพิสุทธ์ แสดงสัจจะทางเทคนิควิทยาการโดยไม่จำเป็นต้องมีวัสดุปกปิดเก็บความไม่เรียบร้อยอีก นอกจากการประดับผิววัสดุธรรมชาติ เช่นการใช้หินภูเขาขนาดใหญ่ เรียงเป็นผืนผนังทึบ ในบริเวณที่ผู้คนจะสัมผัสสุนทรีย์ภาพของวัสดุได้ และการลดภาระการบำรุงรักษา ดังจะเห็นได้จากการที่อาคารนี้ถูกปรับเปลี่ยนรูปลักษณะทางกายภาพน้อยมาก ทั้งยังคงเนื้อหาทางด้านองค์ประกอบเช่นส่วนยื่นต่างๆ ความสวยงามเป็นระเบียบเชิงโครงสร้าง รวมทั้งด้านการคำนึงถึงบรรยากาศที่ดีให้กับผู้คน (Humanism) เช่นลานโล่งระหว่างอาคารที่พรรณไม้เติบโตขึ้นตามวันเวลา, ชุมทางเข้าอาคารที่ประชิดเคียงข้าง (Juxtaposition) ด้วยเถาไม้สวยสูงพั่นทะลุขึ้นรับแดดเหนือผิวหลังคา (รูปที่ 22) ก็ยังถูกเก็บรักษาไว้เป็นอย่างดี

หากได้ย้อนกลับไปศึกษาการออกแบบองค์ประกอบอาคารที่เหมาะสมกับสภาพภูมิอากาศของอาจารย์อัน นิมนานเหมินท์ ก็จะได้เห็นการออกแบบในลักษณะเดียวกัน เช่นการออกแบบส่วนยื่นขนาดใหญ่ ผิวอาคารอยู่ลึกถัดเข้าด้านใน เพื่อป้องกันแดดและฝนให้กับช่องเปิดตลอดด้านทิศเหนือและใต้ของอาคาร ในขณะที่ด้านสกัดด้านทิศตะวันออก-ตก

เป็นผืนผนังปิดทึบ คงมีช่องแสงเพียงพอกับช่วงการใช้สอยเท่าที่จำเป็น องค์ประกอบเหล่านี้ ยังได้รับการออกแบบให้มีจังหวะที่เป็นระเบียบ มีสัดส่วนที่บ่งบอกถึงหน้าที่ของแต่ละองค์ประกอบอย่างตรงไปตรงมา และจัดจังหวะเป็นระเบียบสวยงาม เน้นความสำคัญในแต่ละจุดที่ต้องการตัววัสดุที่เหมาะสมสอดคล้องกับยุคสมัย ดังเช่นอาคารหอพักสำนักงานนักเรียนคริสเตียน (รูปที่ 9 รูปที่ 23 และรูปที่ 24) อาคารเรียนคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (รูปที่ 8 รูปที่ 25 และรูปที่ 26) งานออกแบบอาคารองค์การคำของคุรุสภา (รูปที่ 27 และรูปที่ 28) และการใช้แสงธรรมชาติกับช่องเปิดทางด้านทิศเหนือ ซึ่งสว่างสม่ำเสมอตลอดทั้งวันพร้อมการระบายอากาศให้กับพื้นที่กว้าง โถง ขนาดใหญ่ เบื้องล่าง กับงานออกแบบตลาดวโรรสที่เชียงใหม่ในปี พ.ศ.2512 (รูปที่ 29) ทำให้เกิดสุนทรียภาพที่ดี ผ่อนคลายความรู้สึกแออัดยัดเยียดของอาคารหลายชั้น ได้รับการยกย่องว่าเป็นกรณีศึกษาที่ดีของตลาดสูงหลายชั้นจากหน่วยงานรัฐบาลทั้งในและต่างประเทศ ปัจจุบันตลาดวโรรสยังมีคุณภาพอาคารที่ตอบสนองภาคธุรกิจจัดจำหน่ายสินค้าท้องถิ่น (Local trading) ที่เข้มแข็ง มีความสามารถที่แข่งขันได้ (Competitiveness) กับกระแสการค้าสมัยใหม่ (Modern trading) ที่กำลังแผ่อิทธิพลด้วยกำลังทุนมหาศาล แต่ก็ไม่สามารถกลบกลืนธุรกิจของชาวท้องถิ่นดังกล่าว เหมือนในหลายๆ ภูมิภาคที่ประสบไปบ้างแล้ว

การออกแบบรายละเอียดทางสถาปัตยกรรม

มีคำประกาศ (Advocate) ของสถาปนิกแนวสมัยใหม่อุบัติประโยคหนึ่งว่า God is in Detail³ เสมือนเตือนสำนึกให้สถาปนิกได้มีศรัทธาที่จะสร้างสรรค์ ลงลึกซึ่งถึงรายละเอียดจุดสัมผัสจุดเล็กจุดน้อย ตามแต่ละองค์ประกอบอาคาร ขอพรศักดิ์สิทธิ์ที่จะตัดสินใจผู้ใช้อาคารรับรู้และซาบซึ้งถึงคุณค่าทางสุนทรียภาพ ความหมายเชิงปรัชญาการออกแบบตามแนวทางของสถาปนิก และได้ประมวลประสบการณ์ด้านสุนทรียภาพถ่ายทอดสู่การลงมือทำรายละเอียดตามองค์อาคารต่างๆ แล้ว ยังรวมถึงพรที่จะทำให้ผู้ใช้อาคารรับรู้ถึงสัญญาณกล่าวเตือนระหว่างการใช้งานในอาคารในทุกๆ จุดเปลี่ยนถ่ายกิจกรรมต่างๆ ให้ปราศจากซึ่งความเสียหายต่อชีวิต หรือทรัพย์สิน ทุกระดับความรุนแรง ด้วยการประมวลประสบการณ์เชิงช่างถ่ายทอดสู่รายละเอียดเช่น ไม่เกิดการพลัดตก ด้วยการออกแบบราวและบันไดให้เหมาะสมแข็งแรง (รูปที่ 12,15,20,28,29) ไม่ให้ฝนมรสุมสาดซัดผ่านเปลือกอาคารด้วยส่วนยื่นคลุมที่ใช้งานได้อย่างแท้จริง (รูปที่ 2,17,26,28) ไม่ให้น้ำท่วมหลังคาตาดฟ้าไหลรั่วทำลายข้าวของเบื้องล่าง ด้วยการออกแบบระบบการระบายน้ำฝนที่ต้องทรงประสิทธิภาพและแนบเนียนกับองค์ประกอบอาคาร (รูปที่ 2,4,17) การกิจเหล่านี้นำมาซึ่งพรอันศักดิ์สิทธิ์สถิตอยู่ ณ จตุรรายละเอียดต่างๆ ทั้งด้านการให้สุนทรียะที่ดี และด้านการอำนวยความสะดวกต่างๆ ของผู้ใช้อาคารดำเนินได้อย่างปกติสุข

³ It seems generally accepted that this was something said by the German-born architect Ludwig Mies van der Rohe (1886-1969) although almost certainly it was not invented by him. His obituary in The New York Times (1969) attributed it to him but the saying also appears to have been a favourite of the German art historian Aby Warburg (though E.M. Gombrich, his biographer, is not certain that it originated with him). In the form Le bon Dieu est dans le détail, it has also been attributed to Gustave Flaubert (1821-80). there has arisen the saying 'The devil is in the detail' which has been described as a maxim of the German pop musician, Blixa Bargeld. He probably did not invent it himself as it is mentioned in Lutz Röhrich's Lexikon der sprichwörtlichen Redensarten (1994) - as 'Der Teufel steckt im Detail'.

Source(s) : <http://www1c.btweb-world.com/quote-unquot...>

สรุปผลที่ได้ทำการศึกษา

ผู้เขียนได้ศึกษาถึงแนวทางการทำงานออกแบบและวางผังของสถาปนิกท่านเหล่านี้ ในด้านกระบวนการออกแบบทั้งด้านประโยชน์ใช้สอย กับองค์ประกอบพื้นฐานทางสถาปัตยกรรมในยุคสมัยนั้น บางวิธีการ บางรูปแบบ อาจไม่เอื้อต่อการออกแบบโดยตรงต่อภาวะปัจจุบัน โดยเฉพาะบางกรณี หากยึดติดกับการโหยหาอดีต (Nostalgia) ที่มีแนวโน้มที่จะพิจารณาโดยใช้อารมณ์ (Emotional Approach) แล้วละเลยการพิจารณาหลักตรรกะและเหตุผล (Logical Approach) ซึ่งมีความสำคัญมากต่อกระบวนการเชิงวิทยาศาสตร์เช่นงานสถาปัตยกรรมแล้ว อาจทำให้ตัดสินใจหยาบๆ เลือกใช้กับการออกแบบได้ไม่เหมาะสมกับที่ทางและกาลเวลา หากแต่ถ้ามีการศึกษาและทำความเข้าใจถึงเนื้อหาในการได้มาซึ่งรูปแบบอาคารของสถาปนิกแต่ละท่านเหล่านี้ มีความเข้าใจในการใช้คำศัพท์และไวยากรณ์ ตลอดจนแบบแผนการประพันธ์งานสถาปัตยกรรมของท่านเหล่านั้น จะเป็นประโยชน์ทั้งต่อการหาข้อสรุปในสุนทรียะขณะพิจารณาประพันธ์เอง และต่อการสร้างแรงบันดาลใจ หากได้รับโอกาสในการสร้างสรรค์งานขึ้นต่อไป เป็นประโยชน์ต่อการบอกขานเล่าต่อคุณค่าเหล่านี้กับคนที่มิรสนิยม หรือมีความสนใจในแนวทางเดียวกันนี้ หรือแม้กับคนที่มิรสนิยมหรือมีความสนใจต่างแนวทางมาถกกัน เพื่อขยายผลความคิด เป็นฐานข้อมูลของงานวิจัยและพัฒนาเพื่อนำไปสู่นวัตกรรมใหม่ (Research and Develop for Innovation) หรือเพียงเพื่อการประพันธ์ เลียน ใหม เช่น เพลงแปลง การเรียบเรียงเสียงประสานใหม่ การ Recover บางครั้งเพียงคำร้อง ทำนอง หรือทั้งคำร้องและทำนอง ให้สมกับกระแสนิยมต่อการเสพงานร่วมสมัย เช่นปรากฏการณ์กระแสนิยมรูปแบบสถาปัตยกรรมเขตร่อนขึ้นในภูมิภาคแปซิฟิก ที่กำลังรุ่งเรืองในปัจจุบัน ทั้งในด้านสุนทรียภาพเชิงพาณิชย์ และการเผยแพร่ความภาคภูมิใจ การเป็นท้องถิ่นนิยมในแต่ละประเทศของเขตภูมิภาคนี้ เช่น อิทธิพลของสถาปนิกชาวศรีลังกา Geoffrey Bawa (1919-2004) ที่ได้รับการสืบทอดโดยสถาปนิกที่มีชื่อเสียงระดับนานาชาติในปัจจุบัน เช่น สถาปนิก Kerry Hill ชาวออสเตรเลีย บริษัทสถาปนิก WOHA และ SCDA ของประเทศสิงคโปร์ ได้นำองค์ความรู้ ความเข้าใจอย่างดี ในฐานะพลเมืองที่อาศัยอยู่ในภูมิภาคนี้ มาปรับใช้ให้ทันยุคสมัยของตน เช่น กรณีศึกษา การปรับใช้ของระบยาอากาศธรรมชาติของอาคาร The Stage Mortgage Bank สูง 13 ชั้นที่ กรุงโคลอมโบ ประเทศศรีลังกา (รูปที่ 30 ซ้าย) ออกแบบโดย Bawa ปี ค.ศ. 1976 แต่ไม่มีโอกาสใช้งานจริง เพราะเจ้าของอาคารใหม่ติดตั้งระบบปรับอากาศใหม่ทั้งหมด ได้รับการพัฒนาและนำมาใช้ในงานออกแบบอาคารชุดพักอาศัย One Moulmain Rise สูง 30 ชั้นที่ประเทศสิงคโปร์ (รูปที่ 30 ขวา) โดย WOHA ปี ค.ศ. 2001 หรือ การออกแบบลานโล่งกลางอาคารและแนวระเบียง ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของอาคารในเขตร่อนขึ้นเองอยู่แล้ว ได้รับการส่งเสริมภาพลักษณ์ของความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมท้องถิ่นของตน โดย Bawa

ก็ได้รับสืบทอดโดยสถาปนิกหลายๆ ท่าน มาใช้ในการออกแบบ ทั้งในระดับบ้านพักอาศัยของชนชั้นนำและกลุ่มผู้มีรายได้สูง ไปจนถึงอาคารนั้นหนาแน่นและการพักผ่อนที่ไร้จากชีวิตประจำวัน โดยเฉพาะชายฝั่งทะเลเกือบทั้งภูมิภาค เช่น งานโรงแรมตากอากาศในประเทศต่างๆ ที่มีลักษณะการใช้กลุ่มอาคารโอบล้อมที่ว่าง และมีระเบียงส่วนตัวขนาดใหญ่ ของ Kerry Hill การใช้ส่วนยื่นคลุมขนาดใหญ่พิเศษของอาคารเกือบทุกหลังของ SCDA หรือ WOHA เป็นต้น

และในขณะเดียวกันกับการสร้างอาคารใหม่ หากอาคารยุคสมัยใหม่ช่วงต้นที่มีคุณค่า และยังคงสภาพ พอที่จะถูกปรับใช้ใหม่ให้เหมาะสมกับการใช้งานปัจจุบัน ผู้เกี่ยวข้องทั้งเจ้าของอาคารและผู้ออกแบบชุดใหม่ที่เข้ามาเกี่ยวข้อง ได้เข้าใจในคุณค่าของอาคารนั้น และซาบซึ้งถึงปรัชญาการออกแบบในยุคนั้น และใช้เป็นแนวทางหรือข้อพิจารณาในการซึ่งนำหน้าประเด็นต่างๆ ในอันที่จะคงสาระและสุนทรีย์ภาพ เทียบกับการได้มาซึ่งการใช้งานปัจจุบันอยู่ในสถานภาพ ที่ได้ประโยชน์ด้วยกันทุกด้าน ก็จะเป็นทางเลือกที่ดีที่สุด

บรรณานุกรม

- คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร. 2549. *คู่มือการอนุรักษ์และบูรณะสถาปัตยกรรมสมัยใหม่ในวังท่าพระ*. กรุงเทพฯ : บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).
- คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร. 2526. *วารสารวิชาการ ประจำปี*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- เด่น วาสศิริ. 2526. *การประพันธ์งานสถาปัตยกรรมร่วมสมัย*. วารสารวิชาการคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
- คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร. 2532. *วาระหรรอบ ศาสตราจารย์ อันนิมมานเหมินท์*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สุขภาพใจ.
- Robert D. 2007. *Beyond Bawa: Modern Masterworks of Monsoon Asia*. London : Thames & Hudson.
- Mc Gillick.2006. *Tropical Houses in Singapore and Malaysia*. Singapore : Periplus, P.25.
- Fry M. and Drew J. 1964. *Tropical Architecture in the dry humid zones*. London : B.T. Batsford Ltd.

